

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2023-34-303-314>

УДК 378.147.017.7:[37.011.3-051:75

Мендерецька Наталія Вікторівна,

магістр, асистент кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9407-3168>

menderetska@kpnu.edu.ua

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФОРМА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. У статті розкриваються питання можливих напрямів виховної роботи зі студентською молоддю в умовах викликів сьогодення через залучення здобувачів вищої освіти до волонтерської діяльності, участі у соціально-творчих проєктах та добродійних заходах, спрямованих на розвиток духовності, національно-патріотичних почуттів, художньо-творчих здібностей, необхідних для виконання майбутньої фахової діяльності. Наголошується на важливості виховання у сучасної молоді свідомої громадянської позиції, здатності до емпатії та впровадження ідей інклюзивного суспільства. У статті аналізується волонтерський досвід студентів кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва у межах участі у спільному, соціально-творчому проєкті «Милосердне Мистецтво». Розглядаються можливості та переваги спільної творчої та соціальної взаємодії студентів-художників та молодих людей з інтелектуальними порушеннями спільноти «Віра і Світло» у позанавчальний час. Наголошується на величезному потенціалі мистецтва, а зокрема, засобів художньої виразності образотворчого мистецтва у формуванні соціальних навичок та творчої взаємодії під час реалізації проєктної діяльності. Розглядається творча інтроспективна діяльність під час художнього спілкування, як важливий спосіб саморозвитку і самозмінювання людини, а також зумовлення успішності реалізації виховного потенціалу мистецтва. Аналізуються отримані результати та здобутки у формі виставкової діяльності та спільних творчих досягнень здобувачів вищої освіти образотворчого напрямку підготовки та людей з інтелектуальними порушеннями, а також формування емоційно-ціннісних критеріїв та орієнтирів ставлення до оточуючого світу, ствердження духу моральності та високої культури. Розглядаються перспективи розвитку руху мистецького волонтерату як форми виховної діяльності та соціально-адаптаційних проєктів.

Ключові слова: виховна робота; волонтерська діяльність; соціально-творчий проєкт; мистецтво.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. У Законі України «Про вищу освіту» зазначено – «вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти» [1].

«Отож поряд зі здобуттям загальних, фахових компетентностей і програмних результатів навчання за спеціальністю, здобувач вищої освіти формується як особистість, патріот, громадянин, людина інноваційного мислення. Тому поряд з опануванням обсягу навчального плану й освітньої програми в умовах закладу вищої освіти, важливою складовою є позааудиторна робота, соціокультурне життя та виховні заходи» [2].

У наш непростий, а останні 2022–2023 роки трагічний час неймовірних випробувань та загартування для всіх українців, для здобувачів вищої освіти мистецьких спеціальностей особливо актуального значення набуває розвиток духовності, емоційно-ціннісних критеріїв у ставленні до оточуючого світу, ствердження чіткої громадянської позиції, моральності та високої духовної культури.

Відповідно до Концепції національного виховання студентської молоді: «головною метою національного виховання студентської молоді є формування свідомого громадянина – патріота української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів» [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські вчені досліджують різні аспекти діяльності ЗВО – В. Андрущенко, Н. Дем'яненко, М. Згуровський, С. Калашнікова, Н. Коляда, В. Кремінь, В. Луговий, А. Сбруєва, Ж. Таланова, О. Ярошенко та ін. Теоретичні основи політики та механізмів забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах досліджують О. Базелюк, Ю. Вітренко, О. Воробйова, В. Ворона, М. Дебич, С. Калашнікова, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова та ін. Водночас перед закладами вищої освіти постають нові виклики, пов'язані із воєнним станом – як щодо організації освітнього процесу, так і різних видів позанавчальної діяльності студентської молоді [2]. Ці питання розкривають Кравченко О., Пічкур М., та інші.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – розкрити та узагальнити основні напрями роботи зі здобувачами вищої освіти засобами образотворчого мистецтва у формі волонтерської діяльності. Здійснити спробу виокремити напрями позанавчальної волонтерської діяльності як форми соціально-виховної роботи зі студентською молоддю в умовах викликів останніх років з досвіду кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Завдання статті: 1) проаналізувати стан волонтерської діяльності як актуальної форми виховної роботи; 2) розкрити потенціал проєктної мистецько-творчої діяльності зі здобувачами вищої освіти мистецьких спеціальностей у позанавчальний час та можливості її використання в освітньому процесі; 3) продемонструвати переваги соціальної взаємодії засобами образотворчого мистецтва.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODOLOGY

Для реалізації поставлених мети та завдань було використано теоретичні та емпіричні методи дослідження проблеми. Аналіз літератури, аналіз та синтез досвіду проведення практичних заходів соціально-виховної роботи.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

З перших днів вторгнення Росії до України у 2014 році, науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка чітко усвідомили, що кафедра має всі ресурси для того, щоб стати осередком загальноукраїнського культурно-мистецького руху «Митці за Перемогу», проводилося кілька аукціонів з продажу художніх робіт викладачів і студентів, гроші від яких перераховувались на потреби ЗСУ. В складних умовах жорстких реалій війни, паралельно з освітнім процесом відбувалася така необхідна та актуальна під час війни волонтерська та добродійна діяльність, планувалися патріотичні та виховні заходи, науково-дослідницька робота, творчі проєкти та виставки з єдиною та такою жаданою метою – наблизити нашу Перемогу.

Люди мистецтва здатні гостро відчувати біль і потреби суспільства у часи важких та трагічних випробувань. Діти і війна – жахливе поєднання, яке випало на долю нашого народу у 2022 році. Здобувачі освіти кафедри ОДПМ та РТМ під керівництвом викладачів наполегливо та натхненно проводили роботу з внутрішньо переміщеними особами, яка здійснювалася у вигляді низки художніх майстер-класів та терапевтичних арт-практик, упродовж березня-грудня 2022 року на арт-майданчиках нашого міста.

«Серед форм позанавчальної діяльності в умовах воєнного стану доцільними є заходи з підвищення рівня культури волонтерства серед молоді. З перших днів війни жителі країни стали волонтерами: плетіння камуфляжних захисних сіток; збір одягу, ліків, спорядження для військових; готування їжі; збір продуктів харчування; допомога переселенцям тощо. Саме студентська молодь є активною у цьому напрямі» [2].

У 2021 році на кафедрі ОДПМ та РТМ був започаткований та стартував мистецький соціально-творчий проєкт «Милосердне Мистецтво» – спільний проєкт кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Кам'янець-Подільського осередку міжнародного руху спільнот «Віра і Світло». Міжнародний рух у

Кам'янці-Подільському представлений двома спільнотами – «Квітка на камені» та «Діти Сонця». Загальна кількість членів двох спільнот на сьогодні складає 35 осіб, 15 з них дуже активно співпрацювали з нашими студентами у проєкті.

Як зазначає у своїй монографії «Образотворча підготовка студентів мистецьких спеціальностей у закладах вищої освіти» М. Пічкур «Згідно з поліпарадигмальним характером сучасної вищої мистецької освіти, система образотворчої підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей має надати кожній особистості змогу сформувати необхідний і достатній рівень художньої грамоти, компетентності й майстерності з її потребами і здібностями, поступово та послідовно підвищувати одержану кваліфікацію, що відповідає соціально та соціально-економічним запитам суспільства» [4, с. 119].

«Віра і Світло» – міжнародний християнський рух спільнот, який об'єднує осіб розумово неповносправних (людей з інтелектуальними порушеннями), їхніх батьків та молодь-приятелів. Члени спільнот зустрічаються, щоб ділитися труднощами та радістю, святкувати та молитися, підтримувати одні одних, зростаючи у дружбі, вірі та любові; спільно беруть участь у літніх таборах, реколекціях, прощах – таке визначення руху є загальноприйнятим та відповідає його концептуальній основі [5].

«В основі руху є віра в те, що кожна людина є цінною, має свою гідність і дари, якими може ділитися зі світом. Суть «Віри і Світла» – у будіванні дружніх стосунків з людьми з розумовою неповносправністю (людьми з інтелектуальними порушеннями). Приятелі руху не є соціальними працівниками, волонтерами; не є тими, які служать сім'ям – вони стараються творити дружні стосунки з людьми з особливими потребами. Бо дружити – означає приймати, любити, проводити час разом, поводитись з іншим, як з рівним, просто бути» [5]. Саме така форма дружніх відносин студентів кафедри та неповносправних осіб (людей з інтелектуальними порушеннями) – молоді зі спільноти і лягла в основу проєкту «Милосердне Мистецтво» та творчі стосунки, які у майбутньому дали можливість спільної виставкової діяльності.

У Русі «Віра і Світло» прийнята певна градація його членів та учасників; «Людей з особливими потребами (людей з інтелектуальними порушеннями) у Русі називають «друзями», а молодих людей, які творять з ними стосунок дружби, – «приятелями». У спільноті ДРУЗІ, люди з особливими потребами, знаходять прийняття, можуть реалізовувати себе як особистості, розвивати свої таланти, мати друзів. БАТЬКИ заново відкривають красу своїх дітей, мають підтримку, можуть відчутти, що вони не є відкинутими суспільством, а їхні діти – це не покарання, а великий дар для інших. МОЛОДІ ЛЮДИ знаходять справжню дружбу, прийняття й можливість по-іншому подивитися на своє життя і світ навколо. У кожній спільноті також є КАПЕЛАН, який допомагає спільноті духовно зростати у дусі любові й миру» [5].

Рух «Віра і Світло» зародився під час міжнародної прощі до Люрду, яку організували у 1971 році Жан Ванье та Марі-Елен Матьє у Франції. У цій прощі брали участь особи розумово неповносправні (люди з інтелектуальними порушеннями) з різних країн світу, їхні батьки та молодь, яка приїхала дарувати свою дружбу та підтримку. Ця проща відбулась в особливій атмосфері радості, дружби та любові, об'єднавши 12 тисяч осіб. Після цього по цілому світі при різних парафіях люди продовжували зустрічатися у спільнотах. На сьогодні існує 1420 спільнот у 86-х країнах на 5-ти континентах світу <https://uk.wikipedia.org/wiki> [5].

Перша українська спільнота «Віра і Світло» утворилася у 1992 році у Львові. Заснувала цей рух у нас українка, яка народилася і виросла в Канаді, піаністка, викладачка університету – Зеня Кушпета. На піку творчого визнання, вона кардинально змінила життя, присвятивши його роботі з людьми з розумовою неповносправністю (люди з інтелектуальними порушеннями). Зараз існує вже 38 спільнот у різних містах України – Львові, Жовкві, Тернополі, Тячеві, Хусті, Ужгороді, Мукачеві, Трускавці, Стрию, Івано-Франківську, Самборі, Дрогобичі. Є по 2 спільноти у Кам'янці - Подільському та Києві. Найсхідніша спільнота твориться у Мелітополі <https://uk.wikipedia.org/wiki> [5].

Мета проєкту – привернути увагу суспільства до проблем людей з інтелектуальними порушеннями – людей з інвалідністю, людей з розумовою неповносправністю. Продемонструвати як засобами образотворчого мистецтва можливо творити плідний діалог студентської молоді з молодими людьми, які мають певні інтелектуальні аномалії розвитку.

Проєкт виник, як необхідність відповіді на виклики сучасного світу. У якому знецінюється людська гідність, людська індивідуальність та саме людське життя. Для сучасних молодих людей – студентів-художників, це можливість самовираження та пошук власних творчих відповідей на актуальні питання сьогодення. Для молоді з особливими потребами (людей з інтелектуальними порушеннями) – можливість адаптації та соціальної рухливості, набуття нового позитивного досвіду занурення у мистецтво.

За словами ідеолога Жана Ваньє: «Самовираження – це не просто можливість дати вихід роздратуванню і гніву з приводу того, що у нас не все гаразд – хоч іноді це теж непоганий спосіб, по застосуванню якого можемо відчувати полегшення. Самовираження передбачає також визнання перед іншими прихованих мотивів наших вчинків і взагалі всього, чим ми живемо. Часто таким чином використовуємо свій дар, щоб жити інших і сприяти їхньому зростанню» [6, с. 56].

«Я все більше й більше усвідомлюю, як багато молоді страждає сьогодні через нездатність підтримувати належні стосунки і недостатню емоційну зрілість. У дитинстві їм, либонь, бракувало теплих почуттів, а понад усе – щирих і довірливих стосунків з батьками. Тож вони перебувають у постійному емоційному пошуку, часто відчують збентеження і зазнають невдач, особливо в царині цінностей і сексуального потягу. Їм потрібна спільнота, в якій вони могли б зростати до зрілості, пізнавати зцілення і цілісність, їм потрібне безпечно і сповнене теплими емоціями середовище, де вони могли б, не остерігаючись небезпек, встановлювати з іншими стосунки, яких так жадають. Їм потрібні старші, у котрих знайдеться час, аби їх вислухати» – Жан Ваньє [6, с. 62].

Жан Ваньє народився 1929 року в сім'ї генерал-губернатора Канади. Спершу Жан був морським офіцером, а далі став професором філософії Торонтського університету. Однак згодом він лишає університетську кар'єру, щоб заснувати Лярш-Ковчег (1964) та «Віру і Світло» (1971) – християнські спільноти для осіб розумово неповносправних і тих, хто хоче розділити з ними своє життя.

«Особистий досвід переконав мене, що ми багато можемо навчитися від людей неповносправних, яких суспільство часто відкидає. Коли ми приймаємо їх, то своєю присутністю вони збагачують наше життя. Вони можуть допомогти нашому суспільству змінитися, стати людянішими» – Жан Ванье [6].

Мистецькі досягнення кафедри у 2022 році складаються з багаточисленних добродійних та творчих проєктів, виставок, майстер-класів патріотичного та просвітницького спрямування. Це саме такі форми роботи, які розкривають творчий потенціал студентів-художників та сприяють процесу соціалізації людей з неповносправністю (людей з інтелектуальними порушеннями).

Соціалізація – процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення і розвитку як цілісної особистості [7, с. 140].

«Така форма роботи дозволяє відчути кожному приналежність до надання допомоги ЗСУ та всім, хто потребує допомогу; формувати почуття єдності задля спільної мети; розвивати вміння організовувати волонтерську допомогу в громадах» [2]. Перед самим початком війни, 2 лютого 2022 року у Виставковій залі міста Кам'янець-Подільський відбулося урочисте відкриття виставки «Світло для світу». Виставка художніх робіт стала можливою завдяки реалізації проєкту «Милосердне Мистецтво».

«Зовні та внутрішньо читаються чистота і відкритість, як у неймовірно красивому погляді, так і у фарбах, лінії, змісті творів... Враження фантастики та дитячості не покидає, проте чіткі контури, наповнення самих картин підказують, що ці твори є не просто відображенням життя у мистецтві. Все це – про виставку робіт «Світло для світу», яка відкрилася 2 лютого» [8].

«Картинні роботи були створені в результаті співпраці студентів мистецького факультету К-ПНУ ім. І. Огієнка та учасників Міжнародного руху «Віра і Світло» (молодь з особливими потребами, їхні батьки та волонтери). Із вітальним словом до присутніх звернулися співкураторки проєкту Людмила Мегай (викладачка міської дитячої школи мистецтв, яку всі учні звикли називати Агаткою) й Наталія Мендерецька (викладачка кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів у згаданому університеті). Перша з них поділилась історією самого зародження спільноти. Як виявилось, міжнародний християнський рух спільнот «Віра і Світло», який об'єднує розумово неповносправних осіб, їхніх батьків і приятелів, народився 50 років тому в Європі, і в першому зібранні взяли участь 12000 осіб. Сьогодні суспільний рух існує на 5 континентах, а в Україні – з 1992 р.» [8].

«У Виставковій залі на Соборній це вже третя така виставка, але цьогооріч проєкт «Милосердне мистецтво» (підготовка робіт) тривав 3 місяці. За враженнями студентів, це було справжнє спільне життя. Всі учасники і автори робіт між собою є приятелями та друзями. Також, щоб краще адаптуватися в суспільстві та розвинути різні навички людям із певними потребами, в Старому місті при монастирі виділяють години для проведення вільного часу: співи, театралізовані дійства, а також віро-світляньська служба. Оскільки це міжконфесійна спільнота, то кожен охочий може долучитися до взаємопідтримки та цікаво провести час. «Батьківська кава» є обов'язковим елементом

зустрічей – провідники обговорюють важливі теми спільноти та події, тоді як «приятелі» та всі охочі мають приємне чаювання. Наставники і молодь ходять на прогулянки, організують поїздки, екскурсії чи походи. Підтримує членів «Віри і Світла» майстерня «Гончарне зерно», куди вони приходять займатися ремеслом. Творча співпраця була продуктивною: підготовка до святкувань, допомога у виготовленні виробів (а пізніше їх реалізація на благодійних ярмарках), майстер-класи – це все привернуло увагу до особливих дітей на міських заходах» [8].

«Другим етапом відкриття виставки стало висловлення студентами подяки за незабутній досвід. Хоруженко Анастасія, студентка 4 курсу, сказала, що змогла відкритися по-іншому, адже це чудова нагода перевірити себе в інклюзивному навчанні. З її слів, іноді було складно морально стримуватися після творчої роботи з молоддю з особливими потребами, адже їхні щирість і справжність такі щемливі. Мулярчук Оксана, однокурсниця Анастасії, переконана, що «особливі» люди дивляться на світ через прозоре скло доброти та світла, яке не кожному досягне. «Ви нам потрібні», – її слова – підтвердження того, що у звичайному житті ми не помічаємо справжньої краси, на яку звертають увагу «діти Сонця». Студентка 2 курсу Дубенюк Юлія поділилася бажанням продовжити зустрічі на постійній основі, а Белінська Юлія наголосила, що такі люди люблять інших не за досягнення, а просто за те, що ті є» [8].

На знак подяки за теплі слова кожній студентці учасники спільнот дарували троянди. Волонтери вирішили декількома словами описати кожен особистість, яка через життєві перешкоди намагається зберігати віру в світ, який бачить через власну призму. Марійка, Данилко, Єгорчик, Толик – ми їх бачимо ледь не щодня на вулиці, але так мало знаємо про їхню творчість.

Поєднання двох напрямків – живопису і графіки – притаманне картина «дітей Сонця» і студентів. Тут можна знайти внутрішній спокій, або ж, навпаки, яскраві прояви емоцій, як прості сюжети, так і приховану тематику. Музичний супровід покращив загальну композицію виставки і дав змогу відвідувачам зрозуміти наміри митців» [8].

«Дивовижний світ мистецтва дітей з особливими потребами показав кам'янчанам і гостям міста неповторність українських прикрас, мальовничу природу, талант завзятої української молоді, а головне – довів, що всі ми рівні, а молодь з обмеженими можливостями має ширші грані фантазії, ніж будь-хто інший» [8].

«Незвична творча атмосфера знову наповнила наше місто. Учасники проєкту «Милосердне мистецтво» і Міжнародного руху «Віра і Світло» (молодь з особливими потребами, їхні батьки та волонтери) вже втретє організують виставку художніх робіт у Кам'янці-Подільському, яка цього року мала назву «Світло для світла» і залучила молодих митців-студентів для пізнання себе, емпатії до інших та можливості проявити педагогічні вміння (в плані інклюзивної освіти) [9].

«Люди з обмеженими можливостями спільнот «Квітка на камені» та «Діти Сонця» стали справжніми метеликами, які несуть із собою прояви доброти, індивідуальності, а головне – справжнього просвітлення» [8].

У 2021-2022 році у проєкті «Милосердне Мистецтво» брали участь 23 здобувача вищої освіти педагогічного факультету КПНУ імені Івана Огієнка спеціальностей «Середня освіта. (Образотворче мистецтво)», «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», «Декоративно-прикладне мистецтво». Співучасть у підготовці до виставки у межах проєкту здійснювалася за наступними позиціями – безпосередня співпраця з кимось із особливих людей (людей з інтелектуальними порушеннями) та створення спільної художньої композиції, безпосередня творча співпраця студентів з батьками неповносправних осіб (людей з інтелектуальними порушеннями) та створення художньої композиції або надання власної художньої роботи на виставку та доброчинність. Співпрацюючи студенти самостійно вирішували низку складних педагогічних завдань та обирали форми співпраці з кожним особливим учасником проєкту, враховуючи індивідуально-типологічні особливості художнього сприйняття. Тим самим реалізуючи основні педагогічні принципи мистецької освіти:

- 1) принцип довершення навчальної дії виховною у педагогічному впливі;
- 2) принцип урізноманітнення видів і форм діяльності учнів в організації педагогічної взаємодії;
- 3) принцип залежності розвитку особистісних якостей від створених педагогічних ситуацій;
- 4) принцип емоційної насиченості освітнього процесу;
- 5) принцип спонукання до творчого самовираження [7, с. 81].

Студенти спеціальності «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, які створювали роботи разом з особливими людьми (люди з інтелектуальними порушеннями) і надали роботи на виставку (найбільш активні студенти): Белінська Юлія, здобувачка вищої освіти III курсу; Брижак Альона, здобувачка вищої освіти III курсу; Хоруженко Анастасія, здобувачка вищої освіти IV курсу; Дубенюк Юлія, здобувачка вищої освіти II курсу; Мудрик Роман, здобувач вищої освіти II курсу; Надольська Олександра, здобувачка вищої освіти II курсу; Федорчак Марія, здобувачка вищої освіти II курсу магістратури; Мулярчук Оксана, здобувачка вищої освіти IV курсу; Мазур Тамара, здобувачка вищої освіти I курсу магістратури; Роцінська Ірина, здобувачка вищої освіти I курсу магістратури та Пилипей Аліна, здобувачка вищої освіти II курсу магістратури спеціальності «Мистецтво та освіта» Краківського Педагогічного університету імені Комісії народної освіти.

Студенти спеціальності «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, які брали участь у виставці надавши свої роботи: Кожухівська Єлизавета, здобувачка вищої освіти III курсу; Мотрій Дмитро, здобувач вищої освіти III курсу; Заблоцька Марина, здобувачка вищої освіти IV курсу; Шидловська Катерина, здобувачка вищої освіти IV курсу; Гарліцька Тетяна, здобувачка вищої освіти II курсу; Плінгей Валерія, здобувачка вищої освіти II курсу; Шарпацький Владислав, здобувач

вищої освіти II курсу спеціальності; Барановська Олександра, здобувачка вищої освіти IV курсу; Юшко Анастасія, здобувачка вищої освіти IV курсу та Івасюк Вадим Анатолійович, магістр 2021 року випуску спеціальності «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Внесок всіх учасників проєкту з числа здобувачів вищої освіти було високо оцінено та нагороджено їх Подяками кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка і міжнародної благодійної організації «Релігійна місія карітас-спес-Кам'янець-Подільський Кам'янець-Подільської дієцезії римсько-католицької церкви» – «За активну громадянську позицію, вагомий внесок у підготовку та проведення виставки художніх робіт «Світло для Світу» та участь у благодійному, соціально-творчому проєкті «Милосердне Мистецтво», а також Подяками Кам'янець-Подільського об'єднання всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

З 2 по 15 лютого 2023 року у Виставковій залі проходила друга виставка творчих художніх робіт під назвою «Намалюємо щастя разом», яка відбулася у межах соціально-творчого проєкту «Милосердне Мистецтво» кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва та Кам'янець-Подільського осередку міжнародного руху спільнот «Віра і Світло».

«Проєкт був розпочатий у минулому році і його мета – привернути увагу суспільства до проблем особливих людей, їх соціалізації та адаптації засобами мистецтва, зокрема мистецтва образотворчого. Проєкт з великим ентузіазмом та захопленням був започаткований та підтриманий на кафедрі науково педагогічними працівниками, студентами та випускниками. Виховна ідея проєкту «Милосердне Мистецтво» дає невичерпні можливості розвитку духовності та толерантності сучасної молоді, демонструє кращі якості свідомого та дбайливого ставлення до себе та до тих хто поруч попри всі обставини, негаразди та особливості. Простягнути руку допомоги, прислухатися, зрозуміти, бути потрібними один одному у такий важкий час випробувань та смутку. Виставка є підсумком та логічним завершенням року спільної наполегливої праці та триванні у творчості і мистецтві!» [10].

Проєкт «Милосердне Мистецтво» репрезентує всі специфічні способи осягнення мистецтва, які тісно взаємопов'язані між собою. Відповідно до них можна виділити такі показники культури художнього сприйняття:

- інтерес до мистецтва;
- вибіркоче ставлення до художніх творів;
- художньо-естетична ерудиція;
- емоційність реагування на мистецтво;
- адекватність розуміння художньої інформації;
- здатність до творчої інтерпретації образного змісту творів;
- вплив отриманих художніх вражень на саморозвиток особистості [7, с. 100].

У 2022-2023 році у проєкті були задіяні 32 студента кафедри, 18 студентів брали участь у безпосередньому творчому процесі створення картин для виставки. Це студенти: Белінська Юлія, Брижак Альона, Гарліцька Тетяна, Григорів Анастасія, Дубенюк Юлія, Євсєєва Вікторія, Заблоцька Марина, Клим Ірина, Кожухівська Ліза, Морозов Святослав, Мотрій Дмитро, Мулярчук Оксана, Надольська Олександра, Нетеча Марина, Прибатень Лілія, Савчук Василь, Сторожук Дар'я, Шидловська Катерина.

Творчі зустрічі під час підготовки до виставки не обмежувалися тільки працею у художніх майстернях, це був спільний час відпочинку і праці, відвідування виставок, музеїв та концертів, майстер-класів, знайомства з творчими особистостями і звичайно малювання! Творчі композиції представлені на виставці «Намалюєм щастя разом» цілком відповідають основній концепції виставки та представлені у вигляді серії спільних робіт студентів та друзів (особливих людей) спільноти, студентів та батьків, а також власних авторських робіт самих студентів. Мета виставки – продемонструвати, що люди і творчість мають і можуть бути різними, що завжди можливий діалог та спільна праця, що мова мистецтва не обмежується офіційними рамками та канонами, що мистецтво як і справжня дружба та любов не знають меж, а щастя можна при бажанні і намалювати! Частину робіт представлених на виставці можна було придбати. Всі кошти будуть використані на потреби наших друзів з особливими потребами та на розвиток проєкту. Відвідувачі мали можливість поринути в атмосферу мистецтва, насолодитись естетикою творів, піднятися над сьогоденням, отримати заряд позитиву та сили! Сили бути вільними, жити, творити, вірити та перемагати!

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Волонтерська діяльність як форма виховної роботи зі здобувачами вищої освіти мистецьких спеціальностей дає невичерпне джерело для розвитку та виховання студентської молоді творчого спрямування. Цей процес позанавчальної діяльності дає можливості реалізації ідей інклюзивного суспільства засобами реалізації художніх проєктів, виставкової діяльності, презентацій, концертів, майстер класів з елементами арт-терапевтичних практик. У перспективах розвитку проєкту нові крос-мистецькі проєкти, виставка художніх робіт у ХОХМ (Хмельницькому обласному художньому музеї), виставка до ювілею кафедри ОДПМ та РТМ та міжнародний дистанційний проєкт у Республіці Польща. Запланований пленер у Карпатах під час спільного відпочинку у літньому таборі.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Про вищу освіту: Закон України. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>>.

2. Кравченко, О., 2022. Соціально-виховна робота зі студентською молоддю в умовах дистанційного навчання, зумовленого воєнним станом. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, 2(8), 99–108.
3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: наказ від 06.06.2022 № 527. Доступно: <<https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylu-novu-kontseptsiyu-patriotychnogo-vyhovannya/>>.
4. Пічкур, М.О., 2022. Образотворча підготовка студентів мистецьких спеціальностей у закладах вищої освіти: монографія. Київ: *Видавництво Ліра-К*, 270.
5. Віра і Світло. Доступно: <<https://uk.wikipedia.org/wiki/>>.
6. Ванье, Ж., 2001. *Спільнота – місце радості та прощення* / Пер. з англ. А. Маслюк. Львів: Свічадо, 332.
7. Рудницька, О.П., 2002. Педагогіка: загальна та мистецька. Навч. посібник. Київ, 270.
8. Цегельник, Д., 2022. Світло для світу кожного. *Подільнин*, 11 лютого 2022. Доступно: <<https://podolyanin.com.ua/culture/56639/>>.
9. Цегельник, Д., 2022. Коли світло несе просвітлення. *Подільнин*, 4 лютого 2022. Доступно: <https://podolyanin.com.ua/culture/56596>.
10. Мендерецька, Н.В.. 2023. Мистецтво – свобода, яку нікому не відняти. *Край Кам'янецький*, 8, 5.

VOLUNTEER ACTIVITY AS A FORM OF EDUCATIONAL WORK WITH HIGHER EDUCATION STUDENTS OF ARTISTIC SPECIALTIES

Nataliia Menderetska,

Assistant of the Department of Fine, Decorative and Applied Arts and Restoration of Works of Art,
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9407-3168>
menderetska@kpnu.edu.ua

Abstract. The article addresses the questions of possible directions of educational work with student youth in the context of today's challenges through the involvement of higher education students in volunteer activities, participation in social and creative projects and charitable events aimed at developing spirituality, national and patriotic feelings, artistic and creative abilities necessary for the future professional activities. The author emphasizes the importance of fostering a conscious civic position, the ability to empathize and implement the ideas of an inclusive society among modern youth. The article analyzes the volunteer experience of students of the Department of Fine, Decorative and Applied Arts and Restoration of Works of Art, as a part of their participation in the joint social and creative project "Mercy Art". The possibilities and benefits of joint creative and social interaction of art students and young people with intellectual disabilities in the "Faith and Light" community in extracurricular time are

considered. The article emphasizes the enormous potential of art, and in particular, the means of artistic expression of the visual arts in the formation of social skills and creative interaction during the implementation of project activities. Creative introspective activity during artistic communication is considered as an important way of self-development and self-changing of a person, as well as a prerequisite for the successful realization of the educational potential of art. The article analyzes the results and achievements in the form of exhibition activities and joint creative achievements of higher education students of fine arts and people with intellectual disabilities, as well as the formation of emotional and value criteria and guidelines for attitudes towards the world around them, the establishment of the spirit of morality and high culture. The prospects for the development of the artistic volunteerism movement as a form of educational activity and social adaptation projects are considered.

Keywords: educational work; volunteering; social and creative project; art.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. *Pro vyshchu osvitu* [On higher education]: Zakon Ukrainy. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>>.
2. Kravchenko, O., 2022. Sotsialno-vykhovna robota zi studentskoiu moloddu v umovakh dystantsiinoho navchannia, zumovlenoho voiennym stanom [Social and educational work with student youth in the conditions of distance learning caused by martial law]. *Psykhologo-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly*, 2(8), 99–108.
3. *Kontsepsiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy* [The concept of national-patriotic education in the education system of Ukraine]: nakaz vid 06.06.2022 № 527. Dostupno: <<https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylo-novu-kontsepsiyu-patriotychnogo-vyhovannya/>>.
4. Pichkur, M.O., 2022. *Obrazotvorcha pidhotovka studentiv mystetskykh spetsialnostei u zakladakh vyshchoi osvity* [Art training of students of art majors in institutions of higher education]: monohrafiia. Kyiv: *Vydavnytstvo Lira-K*, 270.
5. *Vira i Svitlo* [Faith and Light]. Dostupno: <<https://uk.wikipedia.org/wiki/>>.
6. Vane, Zh., 2001. *Spilnota – mistse radosti ta proshchennia* [Community – a place of joy and forgiveness] / Per. z anhl. A. Masliuk. Lviv: Svichado, 332.
7. Rudnytska, O.P., 2002. *Pedahohika: zahalna ta mystetska* [Pedagogy: general and artistic]. Navch. posibnyk. Kyiv, 270.
8. Tsehelnik, D., 2022. *Svitlo dla svitu kozhnoho* [Light for everyone's world], *Podolianyn*, 11 liutoho 2022. Dostupno: <<https://podolyanin.com.ua/culture/56639/>>.
9. Tsehelnik, D., 2022. *Koly svitlo nese prosvitlennia* [When light brings enlightenment]. *Podolianyn*, 4 liutoho 2022. Dostupno: <<https://podolyanin.com.ua/culture/56596>>.
10. Menderetska, N.V., 2023. *Mystetstvo – svoboda, yaku nikomu ne vidniaty* [Art is freedom that cannot be taken away from anyone]. *Krai Kamianetskyi*, 8, 5.